

«Заповідне страхування», як інструмент еколого-економічних перетворень в галузі природно-заповідного фонду України

Усі сфери життєдіяльності людини супроводжуються певними ризиками, особливо це стосується трудових відносин, оскільки чимало видів трудової діяльності носить небезпечний для здоров'я та життя людини характер. На сьогоднішній день страхування є одним з найефективніших методів захисту інтересів та прав співробітників у разі настання несприятливих для їхнього здоров'я або, навіть життя, наслідків. Існує чимало категорій працівників, обов'язкове страхування яких передбачено чинним законодавством, а механізм запровадження обов'язкових видів страхування, порядок та правила його проведення, форми типового договору та розрахунків устанавлює законодавець. Роль держави в страхових відносинах полягає в забезпеченні належного та оптимального механізму їхнього регулювання для конкретної сфери народного господарства.

На сьогоднішній день, існує низка проблем пов'язаних з системою страхування з боку держави, загальнообов'язкове соціальне страхування не виконує свою функцію належним чином, листки непрацездатності та гарне медичне обслуговування стали розкішшю для багатьох працівників нашої держави незалежно від сфери національної економіки. Крім того чимало професій несуть безпосередні ризики для життя та здоров'я людей, тому потребують зовсім іншого рівня страхових інститутів. Для повноцінного розвитку соціально-трудових інститутів в умовах ринкових перетворень, саме добровільне особисте страхування є найважливішою складовою соціального пакета для найманих працівників. Однак, однією з важливих проблем є оцінка ймовірних несприятливих наслідків тих чи інших рішень для економічної, політичної, соціальної, екологічної стійкості [1].

Вітчизняні науковці Б.Буркинський, В.Степанов зазначають, що з розвитком науково-технічного прогресу та ростом соціально-економічного добробуту населення виникають нові передумови для підвищення рівня безпеки [2, с. 131].

Зокрема, на посадових осіб служби державної охорони природно-заповідного фонду (далі- ПЗФ) покладено обов'язки охорони та збереження особливо цінних природних комплексів, об'єктів та територій. Відповідні посадовці несуть підвищену відповідальність перед державою та суспільством, і тому, повинні мати додаткові соціально-побутові та психологічні заходи забезпечення роботи, а також механізми попередження ризиків та відшкодування шкоди, як наприклад, особисте страхування.

Законом України "Про природно-заповідний фонд України" передбачено, що посадові особи служби державної охорони природно-заповідного фонду України підлягають обов'язковому державному особистому страхуванню в порядку, встановленому законодавством [3].

Одним з реальних механізмів залучення досвідчених та кваліфікованих осіб до роботи в службі державної охорони природно-заповідного фонду є розроблення дієвого механізму страхування відповідної категорії працівників, який буде передбачено цілою низкою нормативно-правових актів.

По-перше, Законом України "Про природно-заповідний фонд України" доцільно передбачити, що обов'язкове державне страхування посадових осіб служби державної охорони природно-заповідного фонду буде здійснюватись повністю або частково за рахунок коштів Державного бюджету України або адміністрації установ природно-заповідного фонду, за рахунок власних коштів, або спільно персоналу та адміністрації установ ПЗФ [4, с.39].

Також необхідно звернути увагу на джерела фінансування страхування посадових осіб служби державної охорони ПЗФ, оскільки цей механізм може бути втілений в життя не тільки за рахунок коштів Державного бюджету України. Законодавець визначає, що фінансування матеріально-технічного забезпечення служб держохорони здійснюється в межах кошторису, передбаченого на їх утримання, із залученням інших джерел, не заборонених законодавством [5].

Також, нормативно-правовими актами України передбачено, що кошти (в тому числі в іноземній валюті), одержані установами природно-заповідного фонду від наукової, природоохоронної, туристсько-екскурсійної, рекламно-видавничої та іншої діяльності в межах заповідних територій та об'єктів, що не суперечать їх цільовому призначенню, є їх власними коштами. Ці кошти не підлягають вилученню і використовуються для здійснення заходів щодо охорони відповідних територій та об'єктів природно-заповідного фонду [6]. Оскільки посадові особи державної охорони здійснюють збереження, охорону цих територій, виділення коштів для страхування посадовців є цільовим використанням коштів.

В той же час страхування, як персоналу установ ПЗФ, так і ризиків, пов'язаних з господарською діяльністю, що здійснюється на заповідних територіях, можуть здійснювати приватні страхові агентства. Станом на сьогоднішній день, основним інструментом підтримки розвитку підприємницької діяльності є кредитування та страхування бізнесу, суб'єктами якого є фінансові установи. Законодавець передбачив діяльність фінансових установ у формі кредитних спілок, ломбардів, лізингових компаній, довірчих товариств, страхових компаній, установ накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційних фондів та компаній, інших юридичних осіб (виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг) [7].

Нами пропонується впровадження «заповідного страхування», як окремої економіко-нормативної дефініції. «Заповідне страхування» - як вид еколого-економічної діяльності фінансових (страхових) установ, пов'язаний з перерозподілом ризику завдання шкоди екологічним, еколого-економічним, еколого-майновим, еко-інтелектуальним

(авторським) інтересам учасників страхування і здійснюваний спеціалізованими організаціями (страховими установами), що забезпечують акумуляцію страхових внесків, і здійснення страхових виплат при нанесенні шкоди застрахованим інтересам. Система «заповідного страхування» має стати не тільки власне угодою, але й еколого-економічним підґрунтям для суб'єктів, які планують вести свою господарську діяльність в екологоорієнтованому форматі та інструментом співпраці з фінансовими (страховими) установами. Також нами пропонується визначити чіткий та вичерпний перелік посад професій, які підлягають обов'язковому особистому страхуванню, наприклад Положенням про службу державної охорони природно-заповідного фонду України. Законодавець має чітко окреслити вид особистого страхування, який є обов'язковим, а саме: страхування життя, страхування від нещасних випадків, медичне страхування (безперервне страхування здоров'я), страхування здоров'я на випадок хвороби. Також доцільно внести зміни до Закону України "Про страхування"[8], в частині включення до переліку видів обов'язкового страхування, яке здійснюється в Україні – страхування посадових осіб служби державної охорони природно-заповідного фонду.

Загалом, стимулювання розвитку страхування екологоорієнтованої господарської діяльності потребує комплексного підходу до вирішення цього питання з урахуванням еколого-економічних, нормативно-організаційних та еколого-соціальних чинників. Інструмент страхування у сфері заповідної справи повинен враховувати характер співпраці фінансових установ та об'єктів ПЗФ України, бути спрямований на різні вектори діяльності, як власне адміністрацій об'єктів ПЗФ, так і представників приватного сектору економіки, що здійснюють екологоорієнтовану господарську діяльність.

Список використаних джерел:

1. Особисте страхування працівників підприємства. //Вісник. Офіційно про податки. Офіційне видання державної фіскальної служби України. -2013.- №29.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/57671>.
 2. Б.В. Буркинський, В.Н. Степанов, С.К. Харичков. Природопользование: основы экономико-экологической теории.- Одесса: ИПРЭИ Украины, 1999.-350с.
 3. Закон України "Про природно-заповідний фонд України" від 16.06.1992р., № 34// Відомості Верховної Ради України .- 1992.-№ 34.- Ст. 503.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.
 4. Т.Ніколайчук. Страхування посадових осіб служби державної охорони природно-заповідного фонду України, як новий рівень менеджменту// Науково – практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід».-2018.- № 17.- С.38-45.
 5. Указ Президента України від 21 .11. 2017 № 381/2017 «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakonodavstvo.com/prezidenta-ukrajini-ukazi/ukaz-prezidenta-ukrajini-pro-dodatkovi-zahodi324615.html>
 6. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 р. N 1913 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду. - [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/КР001913.html
 7. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III.- [Електронний ресурс].- Режим доступу:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012664.htmlhttp://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012664.html
- Закон України "Про страхування" від 07.03.1996 р., № 85/96-ВР// Відомості Верховної Ради України.-1996.- № 18.- Ст. 78.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>